

Інтерпретуючи теорію неоінституціоналізму, опозиція і сама впливає на створення нових інститутів. З появою перших демократичних виборів та встановленням реальної багатопартійності в результаті поділу на більшість та меншість в парламентах починає формуватися інститут парламентської опозиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Абдулаева Ю. Институциональные условия формирования конструктивной оппозиции в странах Центральной и Восточной Европы : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. полит. наук : 23.00.02 «Политические институты, этнополитическая конфликтология, национальные и политические процессы и технологии» / Ю. Абдулаева. – Санкт-Петербург, 2007. – 29 с.
2. Вахудова М. Нерозділена Європа. Демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / М. Вахудова ; пер. з англ. Т. Цимбал. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 379 с.
3. Гаврилов Г. Модели политической оппозиции: теоретико-методологический анализ / Г. Гаврилов. – Екатеринбург : Ин-т философии и права УрО РАН, 2003. – 153 с.
4. Земцова Л. Трансакционные издержки влияют на каждое ваше решение [Электронный ресурс] / Л. Земцова. – Режим доступа : http://www.elitarium.ru /2014/02/05/transakcionnye_izderzhki.html
5. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт ; пер. с англ. А. Нестеренко. – М. : Фонд экономической книги «Начала», 1997. – 180 с.
6. Пшеворский А. Переходы к демократии / А. Пшеворский // Путь. – 1993. – № 3. – С. 3–15.
7. Bożyk S. Opozycja parlamentarna w Sejmie RP / S. Bożyk. – Warszawa : Wydawnictwo Sejmowe, 2005. – 127 s.
8. Dudek A. Historia polityczna Polski 1989–2005 / A. Dudek. – Kraków : ARCANA, 2007. – 535 s.
9. Ionescu G. Opposition. Past and Present of Political Institution / G. Ionescu, I. Madariaga. – London, Baltimore, Melbourne : Penguin Books, 1972. – 213 p.

УДК 327: 061 (ЄС)

Бутирська І. В.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОГО ВИМІРУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті досліджено концептуальні основи соціального виміру європейської інтеграції. Автор наголошує, що перегляд соціальної теорії, який відбувся в ХХ ст., відображав реальність мінливого світу. Кризи держави добробуту і суспільства споживання зламали традиційні форми соціалізації – відносини власності, праці і споживання. Формування постіндустріального та інформаційного суспільств вимагало нових способів включення особистості у соціальний простір, використання комунікативних практик, посилення концептуальної і моральної цілісності прав людини. Утвердження соціального напрямку європейської інтеграції як відносно самостійного стало рубежем в історії об'єднаної Європи; у документах ЄС чітко означилося прагнення європейських практиків зберегти досягнення національних соціальних моделей і вивести соціальну політику на наднаціональний рівень.

Зародження уявлень про соціальний вимір вимагало принципово іншого сприйняття концептів, висунання на перший план проблеми європейського громадянства, європейської ідентичності, що дозволило поставити питання про зміну змісту і завдань соціальної політики.

Ключові слова: Європейський Союз, європейська інтеграція, національна соціальна модель, соціальна політика, соціальна теорія, соціальний простір, Україна.

Бутирская И. В. Концептуальные основы социального измерения европейской интеграции.

В статье исследованы концептуальные основы социального измерения европейской интеграции. Автор отмечает, что пересмотр социальной теории, который состоялся в ХХ в., отражал реальность изменчивого мира. Кризисы государства благосостояния и общества потребления сломали традиционные формы социализации – отношения собственности, труда и потребления. Формирование постиндустриального и информационного общества требовало новых способов включения личности в социальное пространство, использования коммуникативных практик, усиления концептуальной и моральной целостности прав человека. Утверждение социального направления европейской интеграции как относительно самостоятельного стало рубежом в истории объединенной Европы; в документах ЕС четко обозначилось стремление европейских практиков сохранить достижения национальных социальных моделей и вывести социальную политику на наднациональный уровень. Зарождение представлений о социальном измерении требовало принципиально иного восприятия концептов, выдвигения на первый план проблемы европейского гражданства и европейской идентичности, что позволило поставить вопрос об изменении содержания и задач социальной политики.

Ключевые слова: Европейский Союз, европейская интеграция, национальная социальная модель, социальная политика, социальная теория, социальное пространство, Украина.

Butyrskaya I. V. The conceptual framework of the social dimension of European integration.

The article explores the conceptual foundations of the social dimension of European integration. The author notes that the revision of social theory, which took place in the twentieth century, reflected the reality of a changing world. The crisis of the welfare state and consumer society broke the traditional forms of socialisation – property relations, labour and consumption. The formation of post-industrial and information societies demanded new ways of inclusion of the individual in social space, the use of communicative practices, strengthening the conceptual and moral integrity of human rights. Approval of the social aspect of European integration as a relatively independent became a milestone in the history of a United Europe; to document clearly indicated the desire of European practitioners to preserve the achievements of the national social models and bring social policy at the supranational level. The emergence of ideas about the social dimension assumed a fundamentally different perception of concepts and highlighting the problems of European citizenship and European identity that has allowed to raise the issue of changing the content and objectives of social policy.

Key words: European Union, European integration, national social model, social policy, social theory, social space, Ukraine.

Актуальність дослідження концептуальних основ соціального виміру європейської інтеграції насамперед пов'язана з тим, що у сучасному світі помітно активізувалися

процеси інтеграції, глобалізації та їх противаги – регіоналізації. Європейський Союз – досить потужна сила як в політичному, економічному, так і в соціальному аспектах. Кожна зі сфер європейської інтеграції важлива, але соціальна сфера є не лише значимою сама по собі, вона стала свого роду лакмусовим папірцем для визначення ефективності політичних, економічних та інших рішень.

На рубежі XX – XXI ст. увага світової спільноти до проблем соціальної політики значно зросла. У процесі глобалізації сформовані раніше методи соціальної політики втратили ефективність, під сумнів були поставлені її принципи та цінності, що змусило ЄС шукати нові підходи і нове вирішення цієї складної проблеми. Соціальне питання є актуальним як у теоретичному плані, так і для європейської практики. Європейський досвід подолання соціальних проблем та розвитку цього напрямку особливо цікавий у контексті гостроти «нового соціального питання». Високий ступінь індивідуалізації сучасного світу, зокрема в сенсі особливого статусу особистості, не дозволяє ігнорувати соціальний фактор у діях людей, включаючи європейську інтеграцію. Тож зміна статусу особистості, а водночас і соціальної політики, підтверджує актуальність вказаної теми.

Досвід Європи у цьому питанні цікавий не лише для громадян ЄС, але і для України. По-перше, Україна підписала з ЄС Угоду про асоціацію і нині працює над її імплементацію в практику. Зазначимо, що хоч наша держава переживає досить складний період як у внутрішньополітичній ситуації (спричиненій військовими діями на сході країни в зоні АТО, економічною кризою, важким розвитком реформ у більшості сфер життєдіяльності суспільства тощо), так і на міжнародній арені (викликаний окупацією Криму й військовою агресією Російської Федерації), але в умовах глобалізації нашої країні необхідна стійка соціальна модель, і розвиток європейської інтеграції надає в цьому плані багатий матеріал. На жаль, на даний момент Україна виявилася не в змозі сформулювати свою конкурентоспроможну соціальну перспективу в глобалізованому світі. Американська, європейська та нова китайська (що відчутно посилюється в останній період) стратегії формують порядок денний соціального простору, і, по суті, Україна може лише аналізувати ці варіанти. Тож детальне вивчення однієї з моделей є практично значимим і важливим.

По-друге, Європейський Союз як один з ключових партнерів України всіляко підтримує нашу державу, а в перспективі розглядає можливість її членства у спільноті, тому зміни у його внутрішній політиці мають значний інтерес для українського суспільства. Тож розвиток соціального напрямку інтеграції становить не лише науковий, але й практичний інтерес.

Мета дослідження полягає у виявленні основ трансформації соціальної політики і соціального питання Європейського Союзу, його значення для розвитку європейського інтеграційного простору.

Соціальна політика в межах європейської інтеграції увійшла в коло наукових проблем відносно недавно, але вже зайняла чільне місце в дослідженнях європейістики. Після численних наукових дискусій щодо ролі і місця соціальної політики у процесі інтеграції немає сумнівів, що вона стала однією з пріоритетних сфер діяльності ЄС.

В останні роки ЄС прийняв низку документів, угод, були закріплені досягнуті домовленості у трудовому і соціальному праві ЄС, укладено багато колективних договорів та інших документів у країнах-членах, з'явилися соціальні кодекси підприємств [1; 3–5; 10; 12; 27], які представляють безперечний інтерес для дослідження. До вивчення соціальних проблем звертається багато науковців, зокрема зарубіжних [2; 6; 15–16; 26; 28–31] та українських [7–9; 12–14]. Вони прагнуть представити нове концептуальне осмислення цих проблем з позицій різних суспільних наук [11; 26]. Серед політологів до соціальних проблем звертаються менше, хоча ці

питання аналізують у своїх працях А. Сіленко [17–18], О. Скрипник [19–21], Н. Хома [23–25] та ін.

Попри певний інтерес до соціальної політики в останній період, її вивчали фрагментарно, крізь призму і в межах різних аспектів. Найбільша увага приділялася діяльності профспілок, вивченню окремих соціальних груп, систем забезпечення тощо. Тож розвиток соціальної політики ще явно вимагає подальших досліджень, оскільки є невизначеність у трактуванні соціальних проблем, що вимагає їх політичного аналізу та вирішення.

Сучасна соціальна політика Європи – багатогранний результат тривалої еволюції. Зміст «класичної» соціальної політики оформлявся по мірі становлення таких понять, як «суспільство», «держава», «праця». Основним завданням соціальної політики індустріального суспільства було зростання добробуту і, відповідно, до сфери її компетенції включалися переважно економічні питання. Причому основну відповідальність на себе брали інститути державної влади, тоді як суспільство розглядалося пасивним її учасником [21, с. 49]. До середини XX ст. в європейській соціально-політичній теорії остаточно утвердилася концепція добробуту, орієнтована на мінімізацію соціальної напруги через гарантії певного прожиткового мінімуму [13, с. 445].

Прискорення процесів суспільного розвитку, що розгорнулися на тлі глобалізації, привело до переосмислення концептуальної основи соціальної політики. Провідні європейські науковці останньої третини XX ст. у своїх працях запропонували нові змістовні елементи концептів-критеріїв – суспільства, праці, держави, прав людини й ідентичності [28; 30]. Вплив держави був поставлений під сумнів. В умовах поділу світу майбутнє національної держави чітко не представлялося, хоча концепція соціальної держави у контексті збереження низки її досягнень розглядалася як така, що не втратила свого потенціалу. Ціннісний простір держави, який здебільшого визначається правами людини, в нових умовах теж переглядали [14, с. 133].

Концептуальна і моральна цілісність прав людини отримала подвійну оцінку. З одного боку, цей концепт все ще має організаційну силу, але, з іншого боку, розширення переліку прав загрожує обернутися їх знеціненням [19, с. 27]. Суспільство розглядалося ширше, ніж співтовариство, засноване на праці, споживчій моделі і власності, що призвело до переоцінки значення праці як умови соціалізації і до пошуків альтернативи у вигляді проблеми ідентичності.

Перегляд соціальної теорії відображав історичну реальність мінливого світу. Дійсно, кризи держави добробуту і суспільства споживання призвели до зламу традиційних форм соціалізації – відносин власності, праці і споживання. Започатковані процеси формування постіндустріального та інформаційного суспільства вимагали нових способів включення особистості у соціальний простір [6, с. 109]. Більшість дослідників сходилися на думці про важливість комунікативних практик у сучасному суспільстві. Все це дозволило поставити питання про зміну змісту і завдань соціальної політики.

Вважаємо, що сучасна соціальна політика надто складна в силу своєї двоїстості. З одного боку, досвід побудови суспільства добробуту зберігає значущість зростання добробуту. Але, з іншого боку, зростає значення організації комунікативного, ціннісного простору суспільства. Ці два напрями соціальної стратегії вимагають принципово різних підходів. Якщо власне соціальна політика потребує економічних факторів, то соціальний вимір зорієнтований на широкий спектр позаекономічних елементів. При цьому була поставлена проблема участі суспільства у побудові соціального виміру. Разом з еволюцією розуміння соціальної політики в європейській гуманітарній думці йшло становлення соціального напрямку європейської інтеграції.

Уявлення про концептуальні засади соціального виміру, як і формулювання суспільного ідеалу, живили розвиток цієї стратегії інтеграції.

Соціальні питання порушувались і на ранніх етапах інтеграції, але про повноцінне становлення соціального спрямування можна говорити лише пізніше, починаючи з 1970-х рр. На нашу думку, завдання соціальної політики були включені до компетенції інтеграційних інститутів з наступних причин. По-перше, подальший розвиток Спільноти і забезпечення зростання її економічної ефективності до кінця 1960-х – початку 1970-х рр. був неможливий без вирішення низки соціальних питань на наднаціональному рівні. По-друге, економічна і політична кон'юнктури, що склалися в Європі на той період, також підштовхували соціальну політику на рівень Співтовариства. Серія економічних криз 1970-х – початку 1980-х рр., що прокотилися по Європі, і зміни в стратегіях національних соціальних політик підштовхували соціальну сферу на наднаціональний рівень, до виходу соціальної політики з тіні економіки.

Сам факт утвердження до кінця 1980-х рр. соціального напрямку європейської інтеграції як відносно самостійного був рубежем в історії об'єднаної Європи [31, с. 12]. У прийнятих у цей період документах чітко означилося прагнення європейських практиків зберегти досягнення національних соціальних моделей і вивести соціальну політику на наднаціональний рівень [1–2].

Разом з розвитком інтеграційної соціальної політики оформлялося і теоретичне протиріччя сучасної соціальної стратегії в наднаціональному контексті. Тобто йшов паралельний процес утвердження цілей класичної соціальної політики і розширення розуміння виділених концептів, що вело до оформлення нового розуміння соціального напрямку європейської інтеграції. Концепти-цінності – «права людини», «ідентичність», «праця», «суспільство», «держава» – очевидно ускладнювали свій зміст у стратегії ЄС. Зародження уявленн про соціальний вимір передбачало принципово інше сприйняття концептів і висування на перший план проблеми європейського громадянства та європейської ідентичності [29, с. 665]. Суспільство більше не можна було розглядати як пасивного учасника соціальної політики, а сама вона трансформувалася в значиму частину процесу реорганізації суспільством самого себе. Соціальна сфера отримала нове осмислення у текстах договорів про Європейський Союз. Власне, Амстердамський договір 1997 р. затвердив оформлення ширшого підходу до соціальної інтеграції [1].

Ці підходи послідовно зближувалися з явним нахилом на користь стратегії соціального виміру, сформульованого науковцями в кінці ХХ ст., який ґрунтується на розумінні суспільства, ідентичності та інших системних поняттях. Становлення європейської соціальної політики, діючої в межах економічних факторів, привело до підписання Лісабонської стратегії як нового етапу в розвитку європейської соціальної моделі [10, с. 312]. Соціальний вимір, в свою чергу, найбільш повно був відображений у Хартії основних прав Європейського Союзу, яка стала сутністю соціально-гуманітарного напрямку європейської інтеграції [10, с. 451–454]. Тож соціальний вимір європейської інтеграції являє собою певний тип організації суспільного життя, у створенні якого активно беруть участь або, принаймні, прагнуть до цього всі соціальні актори.

Незважаючи на певну невизначеність європейської соціальної моделі, в ході її створення ЄС прагнув гармонізувати два ідейні поля соціального спрямування: соціально-економічне і гуманітарне. Водночас, попри очевидні успіхи у становленні соціального виміру, його перспективи у ХХІ ст. були поставлені під сумнів. Спроба гармонізувати два концептуальні поля в тексті Конституції Європейського Союзу не вдалася, адже проект конституції провалився в 2004 р. Втім, європейській бюрократії потрібно було лише три роки для того, щоб у 2007 р. запропонувати більш стриманий проект, який законсервував сформований соціальний вимір.

Потенціал європейського соціального виміру очевидний. В умовах глобалізації принципи та цінності соціальної політики ЄС виявилися конкурентоспроможними і цікавими як історичний досвід для інших регіонів світу, в т. ч. і для України [8, с. 18–23]. Сучасний світ пропонує декілька найбільш впливових моделей соціального розвитку, зокрема американську чи атлантичну [23, с. 287]. Саме вона виступає основною альтернативою європейської глобальної стратегії. Так, після розпаду біполярного світу США залишилися єдиною наддержавою, і Америка з притаманним їй натиском скористалася результатами перемоги. У цьому контексті глобалізація виявилася американізацією в соціально-економічній і культурній сферах та атлантизмом – у зовнішньополітичній [24, с. 306–307].

Соціально-економічна стратегія європеїзму передбачає наявність механізмів контролю за економічною сферою з боку держави, а також високий ступінь соціальної відповідальності всіх акторів. Європейська соціально-економічна модель не позбавлена недоліків. Під питанням перебуває її економічна ефективність: високі соціальні виплати знижують прибуток, а також породжують утриманство. Високі податкові ставки знижують приплив іноземного капіталу і одночасно сприяють відтоку європейського капіталу на інші ринки (у т. ч. і американський).

Хоч ведуться дискусії про недостатню ефективність економічної стратегії Європи, але статистичні дані переконують нас в економічній доцільності європейської моделі. Переваги американської економічної та соціальної політик перед будь-якими іншими, у т. ч. і європейськими, в умовах нинішньої світової кризи вже мало кому видаються безперечними. У науковому співтоваристві це не новина. Фактичні дані 2014 р., заяви президента Б. Обами про дефіцит бюджету на 2015 р., низка аналітичних праць, присвячених цій проблемі тощо, переконують у хиткості економічної і соціальної стратегій США.

Україна задекларувала свій зовнішньополітичний, культурний та соціально-економічний вибір і поступово наближається до європейської інтеграції. Наша держава обрала як центр Європейський Союз, що є орієнтиром того варіанту глобалізації, який може бути найбільш сприятливим для України. Це не означає, що ми повинні бездумно копіювати ту чи іншу інституційну систему. Але, будучи на даному етапі не здатними запропонувати свій вектор розвитку глобальних процесів, ми повинні реальними справами підтверджувати європейський стратегічний вибір.

Важливо пам'ятати, що існуючі глобальні проекти за своєю природою включають у себе всі сфери соціального. Враховуючи наведене вище, вважаємо, що атлантизм, тобто глобалізація по-американськи, важко прийнятна для України, оскільки форми американського індивідуалізму чужі нашій культурі. Натомість європеїзм виявляється значно ближчим до принципів суспільного розвитку України. Соціальна відповідальність та соціальна солідарність нарівні з культурним контекстом є більш ніж органічними і привабливими для України аспектами європеїзації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Амстердамський договір // Європейський Союз: прошле, настояще, будуще. – М. : Право, 1999. – 192 с.
2. Горшков М. К. Социальная ситуация в России в фокусе общественного мнения / М. К. Горшков // Соис. – 2006. – № 12. – С. 3–8.
3. Договор о Европейском Союзе (в первоначальном варианте от 7 февраля 1992 года) / Т. К. Хартли // Основы права Европейского Сообщества / Т. К. Хартли. – М. : Закон и право: ЮНИТИ, 1998. – С. 623–633.
4. Договор о создании Европейского Союза (Маастрихтский договор) // Сб. международных правовых документов, регулирующих вопросы миграции / Междунар. орг. по миграции. – М. : МОМ, 1994. – С. 147–151.

5. Доповідь щодо поступу країн Європейської політики сусідства у 2010 році – Україна (26/05/2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2011/2011_05_26_01_uk.htm
6. Калов З. А. Особенности реализации моделей социальной политики / З. А. Калов, Ф. М. Куршаева, Л. У. Хадиева // Современные проблемы науки и образования. Часть 1. – 2009. – № 2 – С. 106–118.
7. Карвацький А. Андерклас і культура бідності в осередках колишніх державних сільських господарств у контексті теоретичних та інтерпретаційних дискусій / А. Карвацький // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2005. – № 1. – С. 36–55.
8. Коваліско Н. В. Стратифікаційні порядки суспільства: концептуальні уявлення та досвід вивчення / Н. В. Коваліско. – К. : Ін-т соціології НАН України, 2008. – 240 с.
9. Колганова Н. П. Бідність в Україні як соціальний феномен / Н. П. Колганова, Ю. Г. Гнатенко // Реформа соціально-кредитної системи перехідної економіки України. Зб. наук. праць. – К., 2000. – С. 139–151.
10. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) / пер. Геннадія Друзенка та Світлани Друзенко, за заг. ред. Геннадія Друзенка. – К. : К.І.С., 2010. – 536 с.
11. Концептуалізація соціальної проблеми // Соціальна політика і соціальна робота в змінюючійся Росії / под ред. Е. І. Ярської-Смирнової, П. В. Романова. – М., 2002. – С. 28–37.
12. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навч. посіб. / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко ; за ред. Л. В. Губерського. – К. : Знання, 2009. – 751 с.
13. Намчук В. А. Розвиток соціальної держави в країнах ЄС / В. А. Намчук // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2011. – № 2 (40). – С. 443–450.
14. Панченко Т. В. Ідея загального блага як ціннісна основа доктрини субсидіарності / Т. В. Панченко // Вісник СевНТУ. – 2010. – Вип. 112. – С. 131–139.
15. Римский В. Социальная политика как метод решения социальных проблем / В. Римский // Общественные науки и современность. – 2006. – № 5. – С. 92–96.
16. Сафронов А. П. Внутренние противоречия шведской модели «благосостояния» / А. П. Сафронов // Научный эксперт. – 2008. – Вып. 11. – С. 73–74.
17. Сіленко А. Деякі тенденції розвитку соціальної держави / А. Сіленко // Право України. – 2005. – № 8. – С. 106–110.
18. Сіленко А. Соціальна держава: територія перемін / А. Сіленко. – Одеса : ВЦ УДАЗ, 2000. – 278 с.
19. Скрипник О. В. Проблема реалізації прав людини при здійсненні державного управління соціальною та економічною сферами України / О. В. Скрипник // Вісник Академії правових наук України. – Х. : Право, 2006 – № 4. – С. 22–34.
20. Скрипник О. В. Соціальні функції конституції та їх забезпечення в Україні / О. В. Скрипник // Вісник Академії правових наук. – Х. : Право, 2005. – № 4. – С. 68–79.
21. Скрипник О. В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії і практики: до 10-річчя незалежності України / О. В. Скрипник ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАНУ. – К. : ІМВ КНУТШ, 2000. – 600 с.
22. Тихонова Н. Е. Оптимальная модель социальной политики в массовых представлениях / Н. Е. Тихонова // Социс. – 2006. – № 12. – С. 9–19.
23. Хома Н. М. Моделі соціальної держави: світовий та український досвід: монографія / Н. М. Хома. – К. : Юридична думка, 2012. – 592 с.

24. Хома Н. М. Соціальні проблеми глобалізації (в контексті реформування соціальної держави) / Н. М. Хома // Порівняльно-правові дослідження. – 2012. – № 1–2. – С. 303–309.
25. Хома Н. М. Соціальні процеси в країнах п'ятої хвилі євроінтеграції в контексті розбудови соціальної держави та відповідності соціальним стандартам ЄС (на прикладі Естонії, Литви, Латвії) / Н. М. Хома // Держава і право. – 2011. – Вип. 52. – С. 588–594.
26. Ясавеев И. Г. Конструирование социальных проблем средствами массовой коммуникации / И. Г. Ясавеев. – Казань : изд-во Казан. ун-та, 2004. – 199 с.
27. Agenda 2000: for a Stronger and Wider Union: Document Drawn Up on the Basis of COM (97) 2000 final / EU, EC. – Luxembourg : EUR-OP, 1997. – 149 p.
28. Bulmer S. J. The Europeanisation of National Policy? [Електронний ресурс] / S. J. Bulmer, C. M. Radaelli // Queen's University Belfast on-line paper on Europeanisation. – 2004. – № 1. – Режим доступу : <http://www.qub.ac.uk/pais/Research/PaperSeries/EuropeanisationPapers/>
29. Crepaz M. Constructing Tolerance: How the Welfare State Shapes Attitudes About Immigrants / M. Crepaz, R. Damron // Comparative Political Studies. – 2008. – Vol. 40, № 3. – P. 661–679.
30. Pochet Ph. Influence of European Integration on National Social Policy Reforms / Philippe Pochet. – Brussels : Observatoire social européen, 2006. – 22 p.
31. Rychly L. Social Dialogue at National Level in the EU Accession Countries / Ludek Rychly, Rainer Pritzer. – Geneva : International Labour Office, 2003. – 40 p.

УДК 323.2:316

Телелим І. В.

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ: ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ВТІЛЕННЯ В ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЗМІН

У статті аналізуються основні положення Конституції України 1996 року, зміни до них та негативні і позитивні наслідки їх втілення в український політичний процес.

Ключові слова: Конституція України, Декларація про державний суверенітет, парламент, президент, уряд, багатопартійність, політичний процес, демократичні перетворення, криза, конституційні зміни.

Телелим І. В. Конституция Украины: позитивные и негативные последствия воплощения в политический процесс и необходимость перемен.

В статье анализируются основные положения Конституции Украины 1996 года, изменения к ним, негативные и позитивные последствия их внедрения в украинский политический процесс.

Ключевые слова: Конституция Украины, Декларация о государственном суверенитете, парламент, президент, правительство, многопартийность, политический процесс, демократические преобразования, кризис, конституционные изменения.

Teleyim I. V. Constitution of Ukraine: positive and negative consequences of embodiment in a political process and necessity of changes.

In the second half 1990-th in Ukraine formed procedures and institutes of liberal democracy: competition elections were conducted, parliament, a multi-party system, non-state